

přednáška

„Postavení lesnictví v dnešní globální společnosti“

ku příležitosti konání setkání
„České lesnictví ve světě“

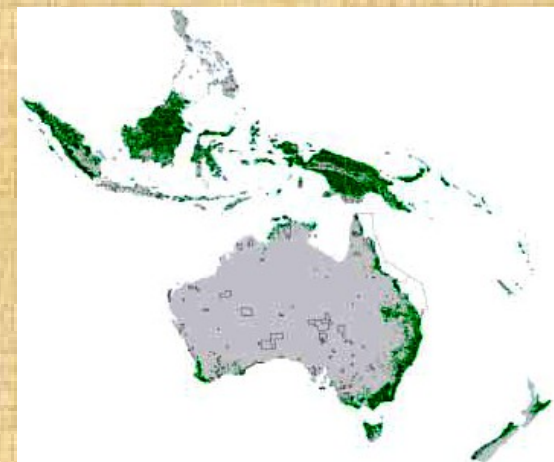
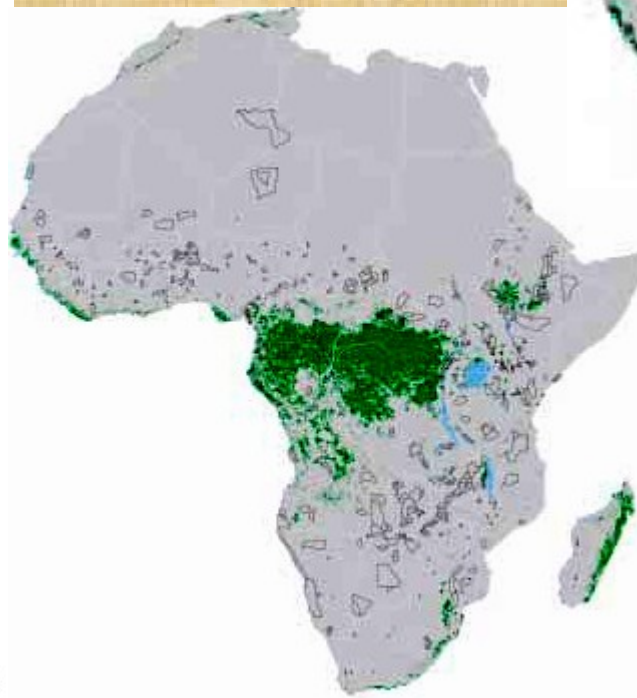
Jindřich Pavliš

Stav světových zapojených lesů v tropických oblastech (UNEP 2001)

■ Closed Forests (Density>40%)
■ Other Cover
■ Water
- Protected Areas

Odhad stavu světových lesů

- Dle FAO (Durst, 2002) vypadá při procentickém zjednodušení celkového rozložení les. zdrojů situace následovně:
 - boreální les 33%,
 - les mírného pásma 11%,
 - plocha tropického a subtropického lesa 56%.
- Nejlepší známý odhad lesnatosti je každou dekádu prováděn lesnickým² oddělením OSN agentie FAO.

Profesionální lesnictví – disciplína – v ohrožení ?

Forestry in Trouble

- ◆ Poor image of the profession
- ◆ Declining enrollment worldwide
- ◆ Declining quality of applicants
- ◆ Disappearing programs
- ◆ Name changes to remove “forestry”

- **Lesnictví bohužel ztratilo v politických kruzích kredit jako disciplína :**
 - díky soustavné očerňovací kampani skupin bojujících za své partikulární zájmy (především tzv. „záchranu“ přírody)
 - dílem chybějící komunikace s veřejností
- **Při zběžném pohledu na specializované programy a projekty OSN na internetu se klíčové slovo „forestry“ buď zcela vytrácí nebo v lepším případě bývá schováváno za klíčová slova jako „watershed management“, „rural development“ či „environmental services“**
- **Lesníci byli málokdy současně vlastníci lesních majetků – spíše vykonavatelé zadání majitelů, nyní obecné „veřejné poptávky“.**

Profesionální lesnictví = disciplína v ohrožení

Lesnictví ve světě:

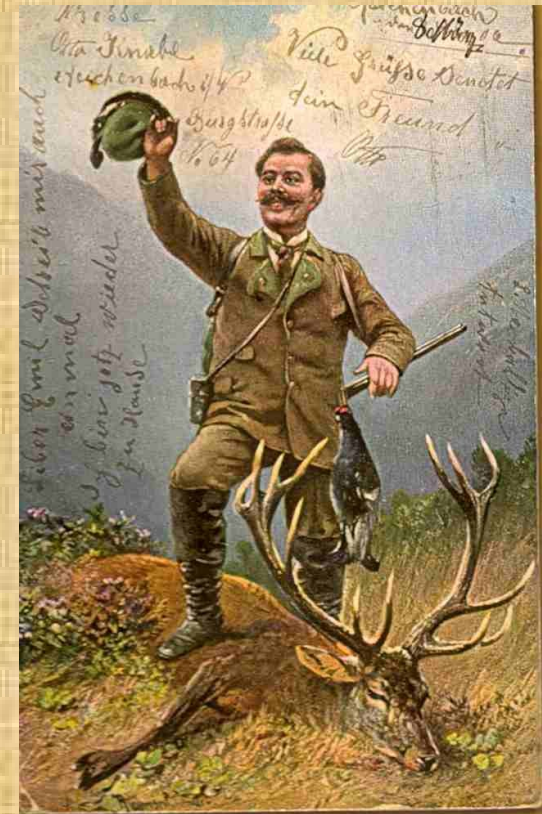
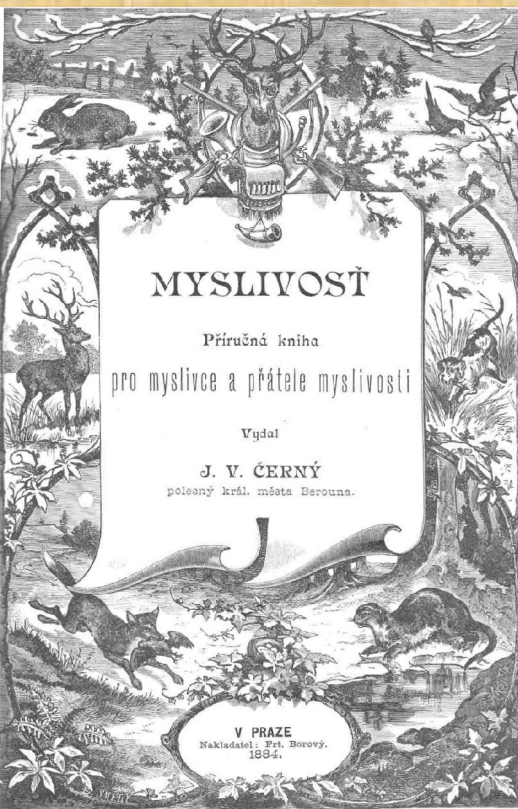
- **bývá vnímáno jako problém nikoli řešení**
- má špatné renomé spojené s dlouhodobou negativní mediální prezentací
- **je v defenzívě**
- **chybí osobní statečnost lesnických osobností při vysvětlování základních pojmů** jako je étát, principy obnovy lesa, těžby, atp.
- je paradoxem, že po staletí funkční lesnické technologické postupy ač zcela neutrální (nejsou apriori dobré ani špatné) vyvolávají dnes v některých lidech tolik emocí.
- Lesnický tradicionalismus – relativní přehlednost co lze v lese hospodářském mírného pásma dokázat, jak ho prostorově a věkově uspořádat se ví již 300 let.

Lesnictví a lesníci v ČR:

- **z pozice respektovaných** cechovních autorit československého venkova první republiky **od Aše po Hoverlu kdy byl lesník společně s farářem a učitelem výkonnou rukou státu** i symbolem vzdělanosti **až k dnešnímu stavu zpochybňování disciplíny.....**
- **ztratilo nejdříve vlastní ministerstvo a na několik let dokonce i náměstka** (poradce ministra MZe vykonává bývalý ministr MŽP), mediálně vděčné kauzy o „tápání“ státních LČR při hledání kvalifikovaného ředitele nahrávají vytváření obrazu o neschopnosti lesníků na ministerstvu i v lese
- nemáme ministerstvo ani stavovskou organizaci, která by se významněji zabývala trpělivou komunikací s veřejností (ač se LČR snaží) – chybí čas, prostředky, zapálení lidé???
- **lesníci dnes bývají často prezentováni jako ti kdo ničí lesy těžbou ☺**, nebo bývají spojováni s „lovci vraždící domácí psi a lesní zvířátka“
- **víceméně prohry v emocionálně laděných sporech** (v nichž máme jako profese pracující 300 let na krajinné rovině komplexity podstatně více zkušeností), s NGO, kterým holistické zkušenosti chybí, jsou ale mediálně zdatnějšími

Epocha obdivu veřejností je historií

...myslivec je myslí veselý a bujarý, zdravý a otužilý; šlechetnou povahou svojí získává si cti a vážnosti svých spoluobčanů. Ačkoli známí jsou myslivci a lesníci co „latináři“, přece každému bývají milými a příjemnými společníky a zvláště pak v záležitostech lásky vyznají se převýborně. Dívky nezapírajíce přízně svojí ku mladým švarným „latinářům“ často přiznávají se zjevně:
„Panímámo má zlatičká, já miluju myslivečka!“ (Černý, 1884)

Historie společenské objednávky a vliv na vývoj lesů

Ještě v r. 1847 se v Čechách spotřebovávalo 90% dřeva na palivo (např. v hl městě monarchie Vídní bylo tehdy registrováno 600 tis m³ roční spotřeby palivového dříví)

...historie společenské objednávky a vliv na vývoj lesů

Dříve **doba kamenná, doba železná....až do průmyslové revoluce** – nyní **doba informační.**

Dříve výrobky obsahovaly 80 % hmoty a jen 20% informací dnes se poměr obrátil (viz.př. mobilních telefonů). Dnešní suroviny lesa:

(A) surovina z lesa = dřevo + tzv. NTFP

(B) surovinou jsou i ostatní funkce lesa - ale i neměřitelné krásno a „čistota“ ŽP

•**Vývoj vztahování se člověka k okolní přírodě - od mytologické spojitosti (pravěk i dnešní indiánské amazonské kultury) přes opovrhování přírodním ve středověku (symbol nepořádku a vzdálenosti od božské dokonalosti), propojení přírody/krajiny s lidskými sídly v baroku po romantismus 19. stol., vrcholnou technologicky umocněnou exploataci přír.zdrojů 20.stol. až po vzrůstající hysterii/strach ze zániku planety dneška**

Kdy příroda začíná být krásná?

•Historicky se člověk začal zaobírat krásou přírody a potřebou její ochrany až velmi pozdě - ca v 18.stol. **Myšlenka ochrany přírodních památností** a romantických scenérií se objevuje až počátkem 19.stol., **byť** ještě celé toto století **vidí pro ohrožené rostliny či zvířata nejlepší místo v herbáři či skříní s vycpaninami „dokud ještě nějací jsou“.**

•**Společenská poptávka chránit přírodu přirozeně povstává v bohatých společnostech – např. Švýcarsko, Japonsko (lesnatost až 70%).**

•**Romantická koncepce „divočiny“** je snad vhodná v podmínkách rozsáhlých národních parků Severní Ameriky se zachovanou původní přírodou, **v Evropě kde výrazně převažuje kulturní krajina nad segmenty přírodnějšími (zřídka s jistotou původními) je koncepce ochrany všeho přírodně vzácného v pořádku, obtížně však na rozloze „divočiny americké“** (Mrkva, 2006).

„Magický“ trojúhelník účelového vztahu člověk-les v tropech

Cílem: lesnické postupy modelující
les k jeho klimaxovému stádiu,
příp. úplná konzervace

Cílem: lesnictví orientované
na produkci dřevní hmoty

Cílem: lesnické postupy pro
uspokojení základních potřeb
nejchudších

TRENDY

Globální ekonomické a politické uspořádání (dříve třídní uspořádání) feudalismus, kolonialismus atd. ovlivňovalo i směřování lesnictví. Následující seznam probíhajících globálních trendů odráží otázky politické, filosofické, ekonomické i mírně kopíruje MDG:

A. Litanie versus největší blahobyt v historii lidstva

- složitost světa ústící v nereálné prezentace zájmovými skupinami v médiích
- **Environmentalisté versus lesníci**
- **Globální snahy o plánovité akce končí spíše ve ztracenu**
 - od koncertů „Live Earth“ po periodické globální panely s velkolepými cíli
- **Ochrana přírody (téma biodiverzita)**
 - prezentovaná nyní jako důležitější než hospodaření v krajině = zdánlivá změna společenské poptávky po funkcích lesa
- **Obchodování emisí CO₂ a související globální akce proti globálnímu oteplování**
- **Financování ODA v sektoru lesnictví**
- **Obchodování surovin z lesa - dřevo a NTFP**
- **Certifikace a související trend zabývat se ilegální těžbou**
 - jdoucí až do extrému sledování DNA importovaného dřeva v EU
- I. Zmírnění chudoby - uspokojení potřeb chudých domorodců**

(A) Trend - médii prezentovaný nereálný litanický obraz stavu světa vymezuje i hranice lesnictví

- **Globální ekonomická a politická složitost světa ústící v nereálné prezentace zájmovými skupinami v médiích :** „nelze predikovat budoucnost“ aneb „nikdo se v ničem pořádně nevyzná, ale důležité je být slyšet/vidět“
- **Na mediálním obrazu stavu přírody a krajiny se podílíme či spíše nepodílíme i my lesníci**
- ...čím bohatší stát, tím více volného času řešit věci nepřímo související s obhájáním života a tím více lidí upřených na rozličné ideály
- **Většinu obrazu však stihnou vytvořit za nás zelená NGO,** která obratně využívají i lesníků pochybujících o svém povolání

Konflikt a vina (Lomborg)

Konflikt v sobě obsahuje **strhující dramatický náboj**, známý z pohádek a jiné literatury, **v podobě bitvy dobra a zla**, kterou je nutné sledovat až do samotného konce, aby se zjistilo, jak to dopadne. **Novináři jsou dokonce školeni v tom, jak aplikovat na své zprávy postupy známé z pohádek.**

- **Co jsou NGO? = veskrze organizace s ušlechtilými cíli chránit lidská práva, přírodu a pomáhat potřebným hladovějícím**

NGO – protihráč i partner

- **Vznik NGO od cca 70.let.** Zřejmě nejevidentnější charakteristikou je jejich různorodost (geografická, váha vlivu, entity jimž se musí zodpovídat, ideje jimž přiřazují prioritu, aktivity a paradigmaty používající ve své strategické advokacii
- **NGO – pomohli mnoha pozitivním věcem v oblasti lidských práv i v ochraně přírody**
- **Stinnou stránkou je propracovaná útočná strategie - vždy zacílit a zvolit jakékoli prostředky k prosazování svých zájmů**
- **Tenze vzájemných vztahů - NGO otevřeně zpochybňuje základní předpoklady a přístupy, které dosud charakterizovaly ochranu lesního fondu a hospodaření s ním. Nikdo není rád, když jsou jeho dlouhodobé jistoty a doktríny zpochybňovány (ani zelené NGO).**
- V prostředí lesnictví přirozeně nebyly a nejsou jen kladné momenty, leč důvěra v disciplínu významně poklesla především negativní kampaní aktivistů přivazujících se ke stromům řetězy v Kanadě, SNP i Amazonii
- Je až neuvěřitelné jakou mají některá **NGO dovednost proniknout do médií.** TV obvykle chce veřejnost výrazně zaujmout – tedy použije zajímavý hlas „*proti obvyklému*“ tzv. vyvažující „*to obvyklé*“; když prezentátoři navíc vypadají sympaticky a mladě, **mediální pozornost se pak jaksí automaticky změní i do „vhodnosti“ brát nátlakovou skupinu za partnera do odborné diskuze** (viz. „Ne základnám“ řízená také některými bývalými rozvědčíky StB nebo „Ne Temelínu“ či „Ano kůrovci“).

Lomborg – „*Skeptický ekolog*“ – litanie není realita

Čím nepříznivěji se zájmovým skupinám podaří ekologickou situaci vykreslit, tím snadnější je pro ně přesvědčit nás věnovat více peněz na ŽP, než na nemocnice nebo školství atp. Jedním z hlavních řečnických obrátů ekologického hnutí je prohlásit banální a dočasnou pravdu za důležitý ukazatel úpadku.

Nemusíme jednat na základě strachu; naopak bychom měli našim dostupným zdrojům přiřazovat priority a to na základě nejlepších oficiálních statistik. Peníze, které dáváme na zlepšení stavu světa, by bylo dobré utrácet tam, kde budou mít podle našich vědomostí největší přínos – nikoli tam kde se to jen pocituje jako správné, třeba z důvodu hlasitých mediálních proklamací. LOMBORG na základě statistického šetření říká, že „situace se všeobecně lepší; žijeme déle, máme kvalitnější výživu a vzdělání a je pravidlem, že s tím jak bohatneme, se znečištění našeho prostředí snižuje – svět nespěje k zániku, ale stává se lepším. To však neznamená, že neexistují problémy, musíme však vnímat velikost těchto problémů a řešit nejprve ty nejdůležitější.“

Spousta toho čím nás LITANIE straší, se buď nekoná, nebo probíhá podstatně mírněji. Lidská populace roste, ale pomaleji než než předpovídali pesimisté, a její růst se zpomaluje. Základních surovin neubývá a pokud ano, na obzoru se rýsují náhrady. Globální rozloha lesů se zmenšuje jen pomalu a v některých oblastech lesů přibývá. Zelená revoluce v zemědělství zajišťuje stále víc potravin pro stále více lidí a pokud obyvatelé některých zemí hladovějí, mohou za to spíše banditismus politiků a obchodní bariéry než narušené životní prostředí. Ovzduší a voda ve vyspělém světě jsou stále čistější, dokonce i v rozvojových zemích se objevují náznaky zlepšení. Mnohé ohrožené druhy, jež podle pesimistů měly dávno vyhynout, jaksi nevymírají. Otázkou ovšem je kolik Litanie si můžeme dovolit. Přílišný pesimismus skutečně brání konstruktivně řešit problémy, nebo je dokonce zhoršuje. Pokud uvěříme, že lesů nezadržitelně ubývá, můžeme v panice zalesnit unikátní stepní enklávu; pokud dojdeme k přesvědčení, že většina druhů je odsouzena k vymírání, můžeme vzdát snahy snahy o zakládání rezervací nebo jiná ochranná opatření. Budoucí profesionální ochranáři se někdy ptají nakolik je politicky bezpečné otevřeně debatovat o dědičných rozporech jejich oboru, včetně těch, kdy se ochrana ohrožených druhů ocitá v rozporu se zájmy člověka. *Skeptický ekolog* odpovídá jasně. Jedinou rozumnou možností je otevřená debata, včetně přiznání nejistot a problémů.

(B) Trend – environmentalisté vrs. lesníci

Dnes jsou nikoli lesníci, ale především environmentalisté
hrdiny v ochraně prostředí.

.....je důvodem negativní mediální prezentace lesnické disciplíny ??
či skromnost a loajalita nás lesníků k právě vládnoucím kruhům ??

Wangari Maathai

první žena s titulem Ph.D. v Africe,
jejíž zalesňovací aktivity v Keni byly
oceněny Nobelovou cenou

Hammerskjöld or Hammer Simwinga

Dokázal za 20 let v národním parku
Severní Luangwa v Zambii
nabídnout 35000 vesničanů
efektivnější živobytí než byl lov slonů
a nosorožců

Al Gore – úspěšný
obchodník s „litanií“ a
laureát Nobelovy ceny
společně s klimatology z
IPCC

Oscar Fugalli (FAO, 1995) již před lety říkal: „Ekologie a problematika zachrany tropických deštných pralesů se dostala do veřejného povědomí, je nasnadě, že lesníci, rangeri, lesní strážci atd. všech kontinentů se tak dostávají rovněž na tenký led veřejné obliby či ztracení.

Když se objevil výraz “trvale udržitelné hospodaření” dostavilo se všeobecné černo-bílé uspokojení: „....nyní víme co a jak udělat, nyní máme skutečný klíč k řešení“.

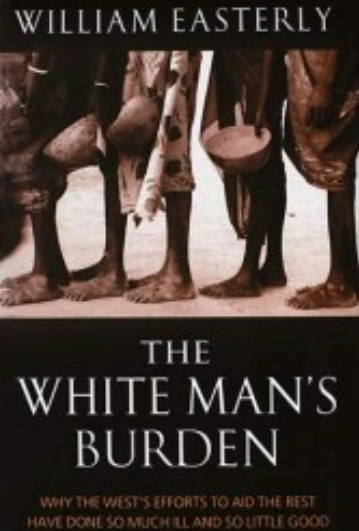
To bylo sice velkým objevem pro většinu, ne však pro lesníky, kteří ctili po staletí zásady trvalé kontinuity produkce na jim svěřené půdě. Principy dlouhodobého lesnického plánování jsou zjevně jedním z nejdůležitějších ych komponentů multidisciplinárního přístupu k hospodaření s tropickými lesními zdroji.

Nikde není „nespojitosť“ mezi lidmi a půdou tak zjevná jako v Kalifornii, kde je spotřebováváno ohromné množství dřeva, ale omezovaná jeho těžba. „Golden State“ importuje (v roce psaní článku – 2003) z jiných států USA a zahraničí téměř 80% dřeva a jeho výrobků. Národní lesy státu jsou přitom z velké většiny „uzamčené“ lesnickému hospodaření. *„Importováním potřebného dřeva ze vzdálených lesů kvůli strachu hospodařit v našich lesích představuje neupřímné vítězství environmentálních hnutí“.*

(C) Trend – naplánovat globální záchranu

- **Snaha o velkolepé globální akce od koncertů „Live Earth či Live 8“ po periodické globální konference s velkolepými cíli.**
- **Bezzubé pokusy o reformu OSN (např. Matějka, 2000) vypovídají jednak o bezradnosti najít společný jmenovatel geo-politických, ekonomických a náboženských hodnot a také o globálních důvodech chybějící akce. Viz. příklad emisí CO₂.**
- **UN - FAO + další mezinárodní agencie OSN mají přitom v naprosté většině jen nepřímé možnosti něco ovlivnit na národní úrovni - mandát pouze doporučovat, nikoli nařizovat (lesníkům známé FRA tak např. stále technicky dokonaleji monitoruje úbytek rozlohy lesů).**
- **Přesto zakládány nové a nové panely a komise řešící politické otázky související s lesním fondem : WCFS, FAN, IPF, IFF, CPF, UNFF**
- **Plně vytištěné výsledky zprávy OSN mega-vědeckého projektu „Millenium Ecosystem Assesment“ (2001-5) pod patronací Kofi Annana, na níž se podílelo 1360 expertů z 95 zemí (výsledky kriticky hodnotilo dalších 800 odborníků) by dle J.Plesníka byly 2,6 vyšší než Eiffelova věž.**
- **J.A.Sayer v úvodu ke knize D.Humphreys "Logjam - deforestation and the crisis of global governance" píše následující**

"The world of international negotiations has become so arcane that most practitioners on the ground have totally disconnected from it. I am constantly surprised during my field work throughout the world to find how little the international polemic reaches conservation and forestry professionals on the ground. This is a dangerous situation. If the international negotiators are not communicating with the field practitioners then one has to ask if they are negotiating about the right things....."

...trend – naplánovat záchranu

Břímě bílého muže

...“plánovači“ vers. „hledači“

...namísto „blue-print-managementu“ adaptivní práce

- **Pomáhající z vyspělého světa žijí v zajetí mýtů**, které občas degradují poskytování rozvojové pomoci z racionálního procesu na úroveň náboženství. Dnes je v centru zájmu těchto "uctívačů pomoci" legenda o velkém posunu - vymyšlená v padesátých letech. Propagovali ji například američtí prezidenti Truman a Kennedy nebo v současné době známý ekonom Jeffrey Sachs ve své knize Konec chudoby. **Podle této legendy stačí dát zaostalým zemím dost peněz, popostrčit je a ony pak začnou samy rychle růst.**
- Chudým zemím nepomohla ani kolonizace, ani humanitární vojenské intervence. Hospodářský růst Evropany kolonizované Afriky byl minimální, ukazuje na číslech Easterly.
- **Jak tedy podle Easterlyho postupovat?** "Jedinou velkou odpovědí je, že **žádná velká odpověď neexistuje**," říká Easterly. **Místo plánů je třeba zkoušet**, jak vlastně pomáhat. **Ověřovat, zda pomoc funguje**, a když ne, zvolit jiný postup. **Nad plánovači musí převážet hledači.** Každá organizace poskytující rozvojovou pomoc by se měla zaměřit na jeden cíl. A lidé přímo na místě mají hledat, jak nejlépe k tomuto cíli postupovat. Pomáhající musí být odpovědní přímo těm, kterým pomáhají.

Globálně-politický kontext

- V kontextu velmi zajímavého seriálu Prof. Fanty v časopisu Živa o evropském a českém lesnictví **si tedy dovolím velmi nesouhlasit se závěry tvrdícími, že východiskem z tzv. krize lesnictví je přidávat se ke globálním výzvám a deklaracím o ochraně přírody atp., neboť tyto výzvy jistě pomohly významně zvýšit počet chráněných území ve světě, ale nikoli zlepšit nebo vůbec nastolit efektivní management lesní a nelesní půdy.**
- Zjednodušeně řečeno – **mám soukromý dojem, že vládnoucí garnitura má v globálním měřítku tendence přijímat stádně environmentalistické trendy a proklamace, ale někdy působí dojmem, že vůbec netuší, že existuje vyzkoušený a fungující nástroj k národní ochraně přírody i managementu lesního bohatství – totiž LESNICTVÍ.** Jednou z mála efektivních mezinárodních organizací držící dosud vysoký standart kvality a komunikace je především CIFOR.

(D) Trend – Ochrana přírody a uchování biodiverzity

Na světě je přes 100 000 chráněných území (104 971 v r.2005) – pokrývajících 12,2 % zemského povrchu (přes 20 mil Km²)

Chráněná území dnes představují jednu z nejvýznamnějších forem lidského využívání planety (land-use), ačkoli je tu stále velký nepoměr k rozloze chráněných mořských ekosystémů (chráněno jen 0,5% povrchu moří a 1,4% pobřežních šelfů

V globálním měřítku je „nominálně“ chráněno 18% tropických a subtropických deštných lesů, a 9% tropických „aridních“ lesů. Čímž jsou TDL potenciálně mezi nejlépe chráněnými biomy; přičemž z hlavních biomů je větší pozornost globální ochrany dopřána pouze jehličnatým lesům mírného pásma (Wright, 2005).

Dávný cíl MAB zachovat celosvětově alespoň 10% nejceněnějších biomů v NP a chráněných územích byl tedy „na papíře“ dosažen.

Největší výzvou již nejsou chybějící odpovědi na významné vědecké otázky, ale zdravý rozum a efektivní alokace zdrojů. Množství současných vědeckých snah je zaměřeno na pozorování problému namísto pokusů problémy zastavit. Příklady takového pozorování zahrnují odhady tempa mizení lesů zpřesňované z družic ke stále větší dokonalosti namísto definování opatření pro zalesňování nebo sčítání snižujícího se počtu slonů namísto zastavení pytláků (Sheil 2001).

Je příznačné, že lidstvo stále zpřesňuje své monitorovací metody stupně poškození přírody, ale málokde pustí lesníky do plánovité práce.

An aerial photograph showing a landscape divided by a fence. The upper right portion is a dense forest with green and brown trees. The lower left portion is a grassy field with some scattered trees and shrubs. The fence runs diagonally from the top left towards the bottom right.

Tourism Hunting

No Tourism Hunting

**Tourism Hunting
is sustaining natural
landscape**

What Drives Tropical Deforestation?

A meta-analysis of proximate and underlying causes
Lambin

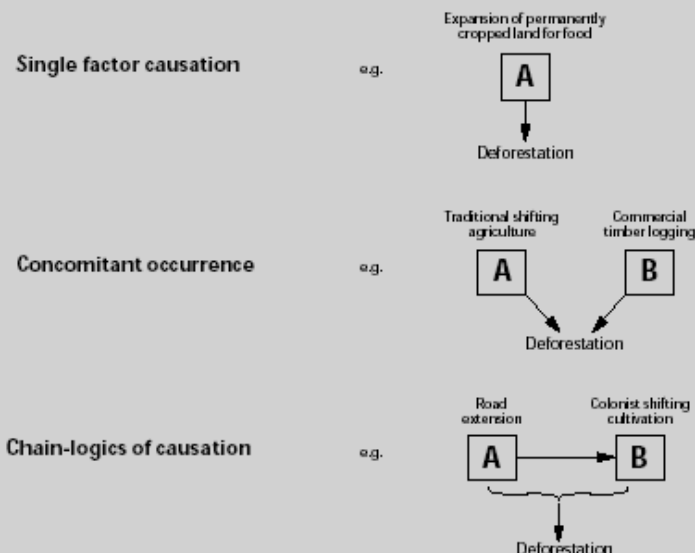
Table 1: List of variables (proximate causes) – I

Proximate causes		
Agricultural expansion (AGRO)	Shifting cultivation	Traditional shifting cultivation
		Colonist shifting cultivation
	Permanent cultivation	Subsistence (food, smallholder) agriculture
		Commercial agriculture (large-scale, smallholder) Agricultural (Integr. Rural) Development Projects
	Cattle ranching	Smallholder cattle ranching (pasture creation)
		Large-scale cattle ranching (pasture creation) Unspecified
	Colonization, transmigration, resettlement	Spontaneous transmigration
		Local transmigration (resettlement)
		Military transmigration (penal settlements)
		Estate settlement (agricultural, nucleus)
Industrial forestry plantation settlement Unspecified		
Wood extraction (WOOD)	Commercial wood extraction (clear- cutting, selective harvesting)	State-run logging (selective, clear-cutting)
		Private company logging (selective, clear-cutting)
		"Growth coalition"-led logging
		Illegal (illicit, undeclared) logging Unspecified
	Fuelwood extraction	Domestic uses (rural, urban)
		Industrial uses (rural, urban) Unspecified
		Polewood extraction
	Industrial uses (rural, urban) Unspecified	
	Charcoal production	
		Industrial uses (rural, urban) Unspecified
Infrastructure extension (INFRA)	Transport infrastructure	Roads (public, military, logging, mining, etc.)
		Railroads
		Rivers & tributaries
	Market infrastructure	Public infrastructure (food markets, storage, etc.)
		Private infrastructure (sawmills, food markets, etc.)
	Public services	Water & sanitation facilities, electrical grids, etc.
		Unspecified
	Settlement expansion	(Semi-)urban settlements
		Rural settlements
		Military defense villages
Unspecified		
Private enterprise infrastructure	Hydropower development	
	Oil exploration	
	Mining (gold, coal, tin ore, etc.)	

Příčiny tropického odlesňování

Autoři Geist & Lambin (2001 - What drives tropical deforestation?) shrnují ve studii analyzující 152 případů z 95 článků ve 45 vědeckých časopisech, že příčin je mnoho a porozumět dynamice „Land-use a land-cover“ (využívání půdy a charakter povrchu) je nezbytné při globálních analýzách změn ŽP. **Odlesnění je vyústěním komplexních socio-ekonomických procesů a v mnoha případech je nemožné izolovat jedinou příčinu.** Odlesnění má tedy rozmanité příčiny, jejichž způsob prolnutí se liší místo od místa.

Figure 7: Modes of causation in tropical deforestation case studies

- **Tropické lesy sice podléhají odlesňování, avšak na podstatně nižší úrovni, než je údaj 1,5-4,6% vyhlášený WWI či Greenpeace za rok; údaje FAO ukazují na roční tempo 0,46% odlesnění (Lomborg 2001).**
- V mnoha domorodých komunitách je ochrana prostředí/přírody a znalost půdní úrodnosti respektovanou tradicí. Naopak v moderní společnosti většina lidí ztratila znalost jejich přírodního prostředí.
- Většina rozvojových projektů skončivších neúspěchem, byla podmíněna ignorováním kritických územních ekologických a kulturně-socio-ekonomických faktorů.
- **Významný tropický ekolog - Daniel Janzen napsal: „Nejdůležitější pro tropickou ekologii je přestat intelektualizovat a začít přispívat k terénním implementacím - pro funkční vztah tropické přírody a jejích obyvatel“.**

Okolnosti, východiska - uspokojení potřeb obyvatel rurálních oblastí

Koncepce „zahrada“ může nahradit koncepci „divočina“

(E) Trend obchodování emisí CO₂ a související globální akce proti změnám klimatu

Příkladem preference politiky před reálnou prací je i **Kjótský protokol (1997)**.

- **Před 10 lety příslib pro velkoplošnou tvorbu lapačů CO₂ zalesňováním**, aby byly nakonec výsadby zpochybněny a **přednost dostala politika ochrany stávajících lesů !!**
- **Taková příležitost** zalesnit odlesněné!!! A **chyběl** vysoce postavený globální lesník nebo skupina, která by **přesvědčila ostatní, že plánovat na desítky let dopředu má smysl a že to umíme po staletí!!!**
- **Kjóto přesunulo zalesňování pod svou odnož CDM** a politicky vycizelovat „jak proplácet odvedenou práci“ trvalo 4 roky = tzv. **Marrakech Accords - 2001** (afforestation & reforestation ARCDM), **nakonec z 500 registrovaných CDM žádostí bylo schváleno 7.**
- **V prosinci 2005** na 11 konferenci UNFCCC (Framework Convention on Climate Change) byl přitom **iniciován 2 letý program RED zabývající se snižování emisí vzniklých z procesu odlesňování (!)**, jehož výsledky měly zaznít na UNCCC fóru na Bali v prosinci 2007 (ministr Bursík jako účastník by snad věděl).
- Je zajímavé si uvědomit, že **po 10 letech implementace ARCDM si mezinárodní společenství všimlo, že bránit odlesňování je efektivnější než „lapání carbonu“ zalesňováním.** Dalších 5 let bude zřejmě trvat najít konsensus o opatřeních a modalitách programu – nyní již se jménem REDD (přibylo slovíčko degradation)?

....související globální akce proti změnám klimatu

Paradigma a jeho tvorba

- Jak praví (dnes již) klasik Prof. St.Komárek : **Paradigma nelze porazit žádným pozorováním či měřením, ale pouze novým paradigmatickým.**
- **Jakkoli jsou paradigmata pro rozvoj nauk nezbytná a neodmyslitelná, je dobře mít neustále na paměti jejich relativitu a skutečnost, že automaticky sebe sama obrňují proti jakékoli polemice.**
- **Veřejná diskuse na téma změny klimatu zpravidla zlehčuje nepopiratelný fakt, že totiž globální oteplování způsobené člověkem je pouhá teorie.** U laiků je to vzhledem ke způsobu, jakým nakládají s informacemi, zcela pochopitelné. Poněkud udivující je ale nekritická sebejistota některých vědců či aktivistů, kteří tuto hypotézu prezentují v médiích.
- Porovnejme si například nevelkou spolehlivost dlouhodobých předpovědí počasí s řádově delšími simulacemi klimatu. **Tam, kde má meteorologie potíže s předpovědí počasí na měsíc dopředu, hovoří klimatologie o desítkách nebo dokonce stovkách let.** Tyto modely působí věrohodně snad jedině díky vědeckému statutu svých tvůrců a skutečnosti, že jejich spolehlivost nemůže být bezprostředně ověřena v praxi.
- V 70. letech 20. století klimatologové správně předpověděli, že působením lidí vznikne tzv. **ozónová díra**. Méně trefná byla nicméně druhá dobová teorie předpovídající **globální ochlazování** jako postupné snižování teploty. Unáhlení klimatologové tehdy varovali veřejnost, že možná nastupuje nová **doba ledová**.
- Novější teorie z 80. let popisující **globální oteplování** je v mnoha ohledech podobná těm předchozím. Ačkoli obrací křivku teplotního vývoje směrem vzhůru, hlavní příčinu změn vidí opět v lidské činnosti a zplodinách, které vypouštíme do atmosféry. Podle soudobých klimatologů se tedy planeta otepluje a velký podíl na tom mají skleníkové plyny jako **oxid uhličitý CO₂** a dále např. metan (viz. německý geochemik F. Keppler et al - Nature 439, 187-191, 2006).

(F) Trend financování sektoru ODA v lesnictví

Tendence vývoje financování rozvojové spolupráce orientované na podporu lesních zdrojů a lesnického sektoru:

- r. 1986 – 750 mil USD
- r. 1990 – 1350 mil USD (do r. 1990 dle PANCEL, 1993)
- r. 1992 – 2007 mil USD
- r. 1996 – 1349 mil USD (dále – MADHVANI, 1999)

Table 1: Estimated forestry ODA flows

Commitments, nominal US\$ (million)

1996-1997 estimates
are less reliable

		1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Bilateral	non-EU bilaterals	182	275	367	289	366	461	364	333	270	447	511	307
	European Union*	247	320	394	446	514	557	566	466	491	520	469	465
	Total	429	595	761	715	881	1,017	930	799	761	967	980	772
Multilateral	Multilateral Development Banks	170	196	367	313	766	430	869	279	782	173	148	277
	UN Agencies	186	187	194	201	204	212	209	197	241	230	220	221
	Total	356	383	561	514	971	642	1,077	476	1,023	403	368	498
All Donors - estimate		784	978	1,322	1,229	1,851	1,659	2,007	1,275	1,783	1,370	1,349	1,270
	upper limit	866	1,150	1,454	1,436	2,036	1,896	2,257	1,403	2,018	1,552	1,554	1,487
	lower limit	703	805	1,190	1,022	1,666	1,422	1,757	1,148	1,549	1,188	1,143	1,054
	excluding World Bank	721	845	1,168	1,088	1,198	1,405	1,385	1,142	1,149	1,296	1,309	1,086
FAO Questionnaire data		765		1,115		1,425			1,545				

Commitments, 1996 US\$ (million)

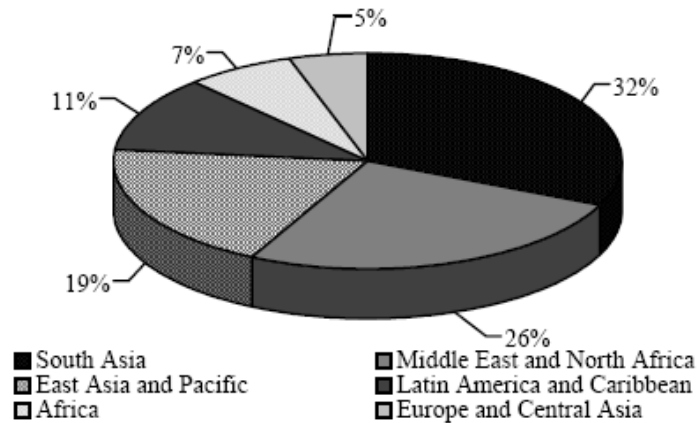
1996-1997 estimates
are less reliable

		1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Bilateral	non-EU bilaterals	249	365	470	330	432	622	401	357	283	458	511	301
	European Union*	337	424	504	548	605	630	624	500	515	531	469	456
	Total	586	789	974	878	1,037	1,152	1,025	858	798	989	980	757
Multilateral	Multilateral Development Banks	232	261	470	384	902	487	958	300	820	177	148	271
	UN Agencies	255	248	249	247	241	240	230	212	253	235	220	217
	Total	487	508	719	632	1,143	727	1,187	512	1,072	412	368	489
All Donors - estimate		1,073	1,297	1,692	1,510	2,180	1,879	2,212	1,369	1,870	1,401	1,349	1,246
	upper limit	1,184	1,526	1,862	1,764	2,398	2,147	2,488	1,506	2,116	1,587	1,554	1,458
	lower limit	962	1,069	1,523	1,266	1,962	1,610	1,937	1,232	1,624	1,215	1,143	1,033
	excluding World Bank	986	1,121	1,495	1,337	1,410	1,591	1,527	1,226	1,205	1,326	1,309	1,065
FAO Questionnaire data		1,046		1,427		1,678			1,658				

* including the Commission of the European Communities

...trend financování sektoru ODA v lesnictví

Figure 13 – Worldwide The World Bank's Loans and Credits Distribution to Projects Under Category 'Forest' by Region (1996-2005)

Source: World Bank – Projects Database, adapted by the author.

Table 06 – Worldwide The World Bank's Loans and Credits to Projects in Forest⁽¹⁾ per Year

Region	Total Loans and Credits - IBRD and IDA (US\$ Million)										Total 1996-2005
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
East Asia and Pacific	-	400	200	694	201	17	111	10	40	214	1,886
South Asia	28	378	39	17	-	-	108	200	620	160	1,549
Africa	0	5	289	43	11	8	619	3	54	125	1,158
Latin America and Caribbean	22	66	-	9	33	56	202	21	20	251	679
Europe and Central Asia	50	-	7	-	260	-	41	4	-	45	406
Middle East and North Africa	-	-	-	-	-	-	88	95	-	120	303
TOTAL	100	849	535	762	504	81	1,169	333	733	915	5,982

⁽¹⁾ 'Forest' category as defined by the World Bank

Source: World Bank – Projects Database, adapted by the author.

(G) Trendy v obchodování surovin z lesa

Těžba dřeva - vytěží se více dřeva než přiroste?

- Paradoxem je, že pod vlivem různých ideologických pseudo-hesel mají lidé sice dřevo rádi, ale nechtějí ho užívat, protože se domnívají, že tím ubližují přírodě, přitom těžba kamene jim nevadí. Respondenti jsou často přesvědčeni o tom, že se vytěží více dřeva, než se stačí obnovit.
- Pojem etát nebyl zatím dostatečně veřejnosti opakován a vysvětlen v jednoduchém hesle – např: Kohák „bezpečná spotřeba přírůstků nikoli brání z podstaty“
- Vidí-li respondent vykácené plochy (u kterých zjevně nedokáže posoudit účel), slyší-li o exportu dřeva a neví-li, kolik lesa se obnoví, těžko dokáže situaci objektivně posoudit a zaujmout vstřícnější postoj.
- Pokus o racionální vysvětlení stavu selhává: poměr těžba versus obnova je obtížně uchopitelný z pohledu „kolik malých stromů se musí vysadit místo jednoho velkého a za jak dlouho malé stromy dorostou do velikosti vykácených“ – neustále jakoby existoval deficit.

V tropech je dosud aktuální
jinde již pochopený imperativ:
„Nečiň nerozumné, poškodiš další generace“.

Forests should be used intelligently — not abused. Unwise practices will hurt the next generation too.

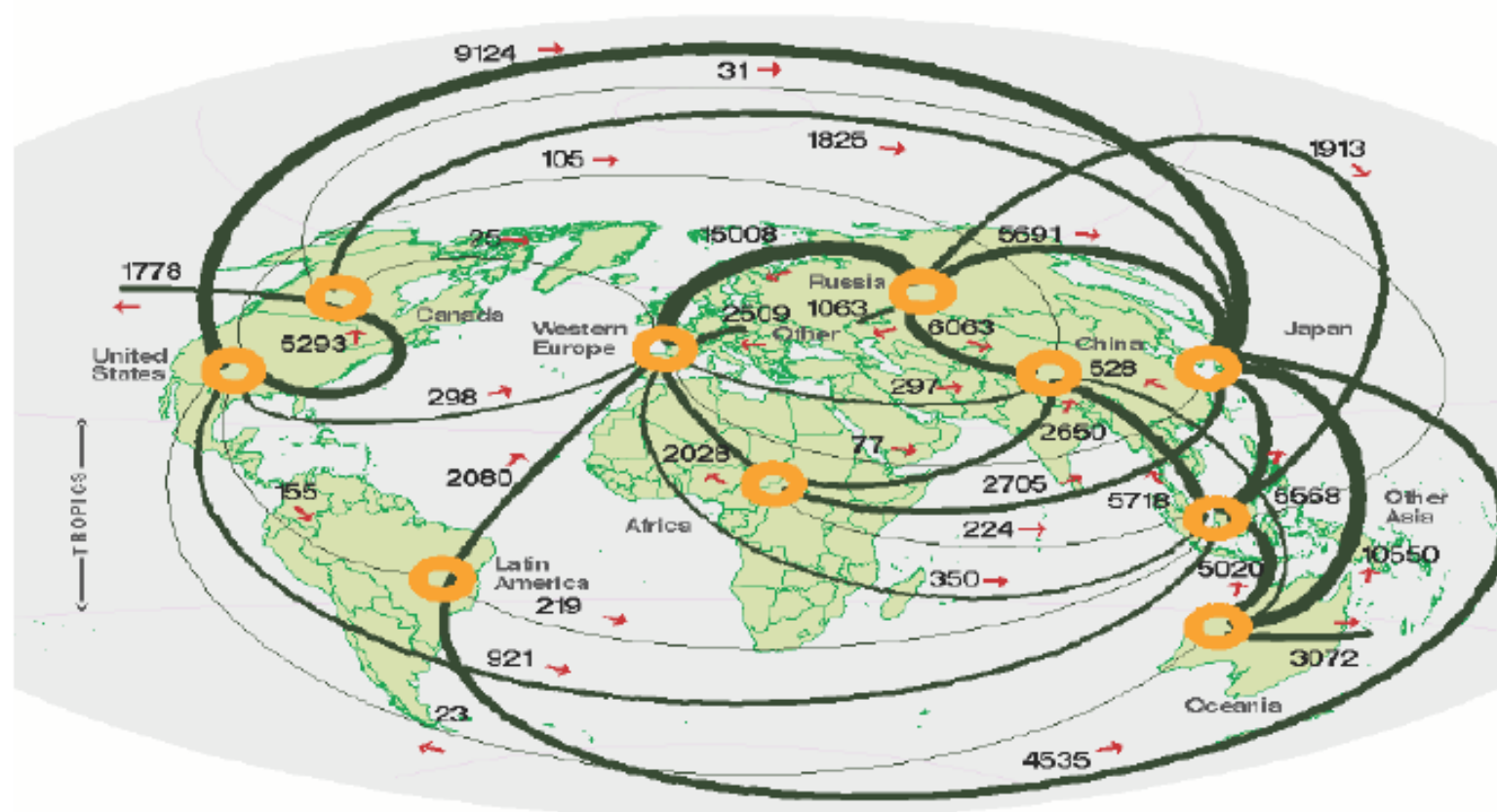
Tropické lesnické systémy pro produkci dřeva

Podle Gomez-Pompa & Burley (1991) je možné systémy lesnického managementu v tropech sloučit do následujících 4 hlavních kategorií:

<i>Forest management type</i>	<i>Example in different geographical location</i>	<i>References</i>
Transformed system		
Plantation forest	Nigeria South East Asia	KIO & EKWEBALAN 1987, DAVIDSON 1985,
Taungya	Java	WIERSUM 1972
Mayan agro-forest system	Mexico	GO'MEZ-POMPA ET AL. 1987
Clear cutting system		
Malayan cutting at the same age	Malaysia	WATT-SMITT 1963, CHAI&UDARBE 1977
Cutting for forest improvement	Philippines	FAO 1989
Cutting under tropical canopy	Nigeria Assam, India	LOWE 1978 NAIR 1991
Mengo system	Uganda	EARL 1968
Cutting on belts basis	Pêru	HARTSHORN 1990
Natural regeneration accelerating systems		
Selected cutting with management	Malaysia	LEE 1982; SALLEH&BAHARUDIN 1985
Changing cutting with selection	Ghana	ASABERE 1987
Celos silviculture system	Suriname	DE GRAAF 1986
Block cutting oriented	Trinidad	CLUBBE & JHILMIT 1992
Queensland selected cutting	Australia	SHÉPHRD & RICHTER 1985
Rehabilitation systems		
Support to self regeneration	Mexico	DEL AMO 1991
Forest enrichment (belt basis)	Uganda Nigeria	DAWKINS 1958 KIO & EKWEBALAN 1987

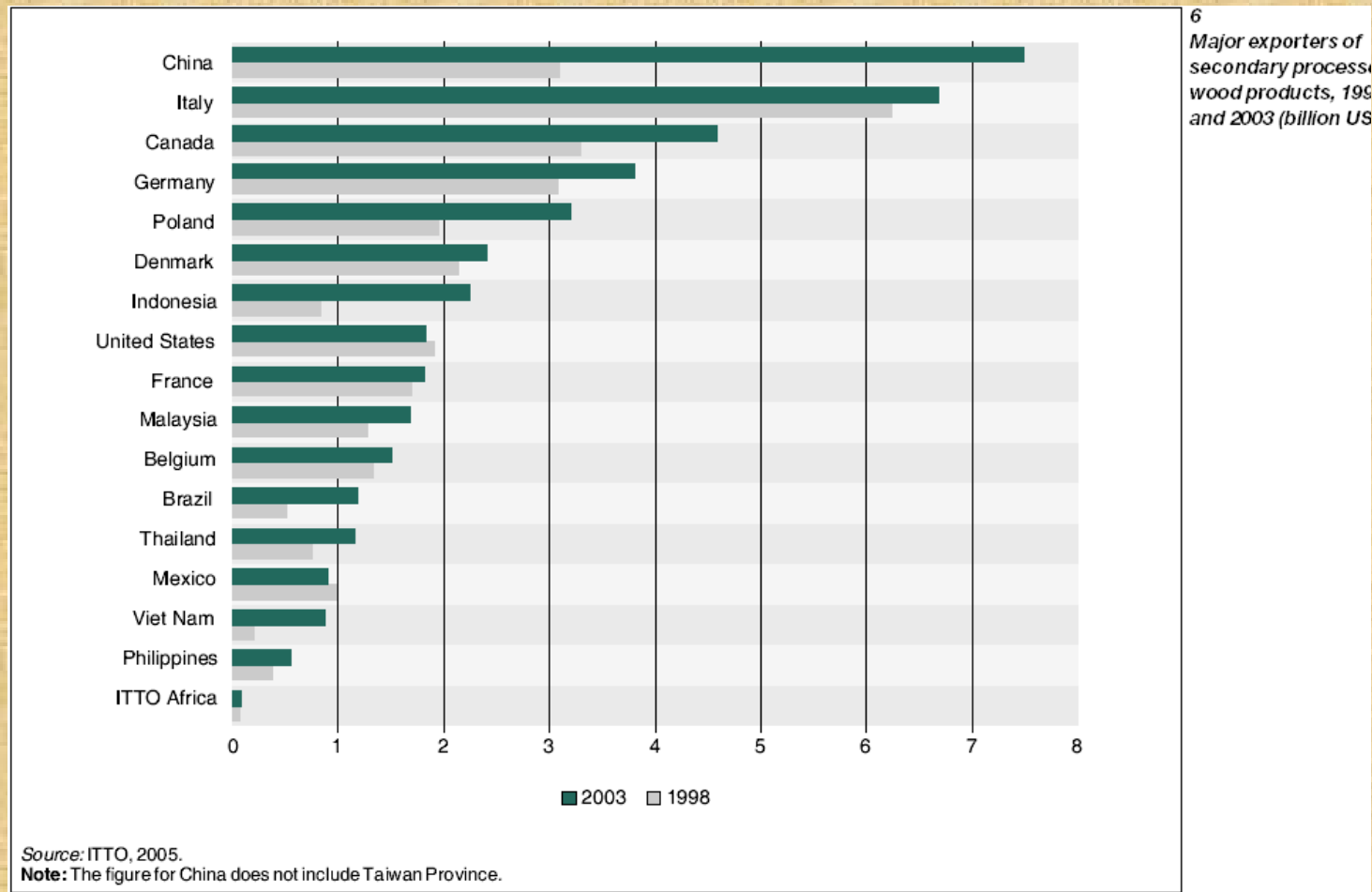
Trendy produkce a obchodu dřívím

Figure 5 Main net flows ('000 m³) of wood raw materials in 2000 [14]

¹⁶ CAC = Central America and Caribbean, ESA = East and South Asia; NENA = Near East and North Africa; SSA = Sub Saharan Africa

Trendy produkce a obchodu dřívím

...světové trendy produkce a obchodu dřívím (březen 2008)

The Netherlands Sawnwood Prices

	USD per m ³
FOB (Rotterdam)	1130
Sapele KD	1024
Iroko KD	1236
Sipo KD	1130
DRM Bukit KD	1133
DRM Seraya KD	1172
DRM Meranti KD Seraya MTCC cert.	1179
Merbau KD	946
Sapupira (non FSC) KD	1367
Sapupira (FSC) KD	
Anti-slip decking AD C&F Rotterdam	
Selangan batu	1100

UK Log Prices *note: sources for UK prices have changed

	€ per m ³
FOB plus commission	320-360
N'Gollon (khaya) 70cm+ LM-C	220-230
Ayous (wawa) 80cm+ LM-C	340-370↓
Sapele 80cm+ LM-C	330-350↑
Iroko 80cm+ LM-C	

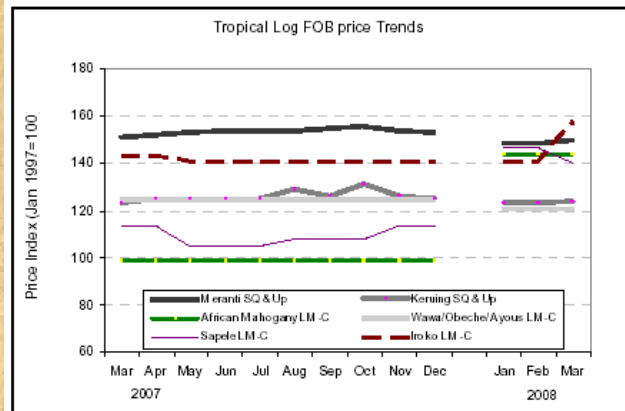
UK Sawnwood Prices

	Pounds per m ³
FOB plus Commission	210-230↓
Tulipwood FAS 25mm	430-450↓
Framire FAS 25mm	480-490↑
DR Meranti Sel/Btr 25mm	600-640↓
Sipo FAS 25mm	560-580↓
Iroko FAS 25mm	550-570
Wawa No.1 C&S 25mm	250-260
Balau/Bangkirai Decking	560-620↓
White Oak	460-480↑

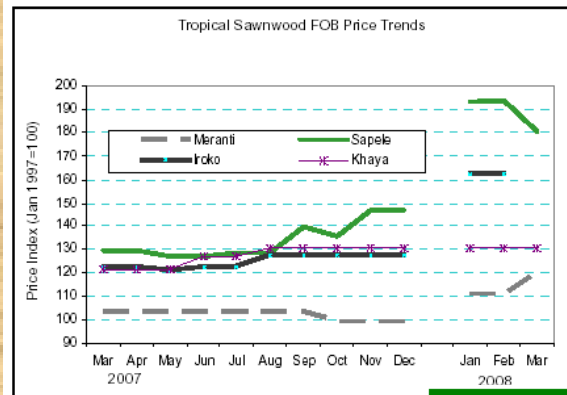
UK Plywood and MDF Prices

	US\$ per m ³
Plywood Panels 8x4", CIF	540-550↓
Brazilian WBP BB/CC 6mm	545-555
Malaysian WBP BB/B 6mm	420-430
China (hardwood face, eucalyptus core) 18mm	
China (hard face, poplar core) 18mm	440-460

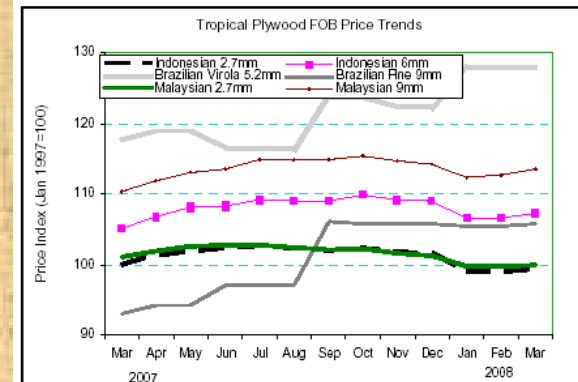
Tropical Log Price Trends

Tropical Sawnwood Price Trends

Tropical Plywood Price Trends

(H) Trend - certifikace a její prvotní příčina – „nelegální těžba“

Exploatace světových tropických pralesů v průběhu 20. století a jejich rychlý úbytek vyvolal vlnu intenzivního zájmu o jejich záchranu. Vývoj vyústil na počátku 90. let v požadavek certifikace hospodaření v tropických lesích, tj. osvědčení o trvalé udržitelnosti využívání jejich přírodního bohatství lidskou společností. Údajné všeobecné zhoršování zdravotního stavu lesů v průmyslově vyspělých zemích ve 2. pol. 20. století, spíše však pochopení „přidané hodnoty zeleného razítka na produktech ze dřeva“ vedlo velmi záhy k rozšíření požadavku certifikace hospodaření i na lesy mírného a severského pásma.

Dominuje PEFC - podporován 149 států světa – pokrývající údajně 85% z certifikovaných lesů

Criteria	ATFS American Tree Farm Systems	CSA Canadian Standards Association	FSC Forest Stewardship Council	PEFC Progr. for Endorsement of Forest Certif. Schemes	SFI Sustainable Forestry Initiative
Number of participants	88,000 - 46 US states.	25 companies in Canada with 79 forest management certificates. 30 companies with 61 Chain of Custody certificates.	910 Forest Management certificates and 7173 Chain of Custody certificates - 89 countries.	endorsed 22 national systems. cover 1121 forest management certificates and 3123 chain of custody certificates.	In the United States and Canada, there are 219 program participants.
Total land area	9.7 million hectares in the U.S.	76,7 mil hectares in Canada.	98,6 mil hectares globally, (34,5 mil ha in North America)	200 mil ha	58,9 mil ha third- party certified in Canada and the U.S.

....trendy – certifikace a nelegální těžba

- Illegal logging = certifikace a související **trend zabývat se ilegální těžbou (jdoucí až do extrému sledování DNA import.dřeva – projekt EU, WWF - 2008)**
- Při otázce na nejhorší segment povolání odpovídá africký okresní lesník: “Going out on patrol”**chabě technicky vybavený s nedostatečným „silovým“ mandátem od vlády**, podstupující riziko setkání s násilím a odmítaný lokální komunitou (viz. **paralela s hajným u nás před 100 lety**). **Úsilí zastavit přestupky zákona v lese je nevděčné a neefektivní.** Jeho postoj k vyžadování dodržování práva v terénu (nejen na papíře) je zřejmě typický pro mnoho lokálních tropických lesníků v jeho situaci, obzvláště v rozvojových zemích.
- Tacconi komentuje, že laxní vládní postupy zastavit porušování zákonů v lese reflektuje mimo jiné také často tajné dohody mezi vládními představiteli a těžebními firmami - nelegální obohacování. Tacconi prohlašuje, že **úsilí posílit pravomoci a vybavení lesních úřadů při potírání nelegální těžby budou neefektivní bez přesvědčivých vládních závazků v tomto ohledu.**
- *Illegal Logging: Law Enforcement, Livelihoods and the Timber Trade*, Luca Tacconi 2007

(I) Trend - snižování chudoby - uspokojení potřeb domorodců

**Základna účelového vztahového trojúhelníku
– uspokojení základních potřeb obyvatel v lese a okolí**

Agrolesnictví je jeden ze způsobů propojení krátkodobých cílů produkce zemědělských plodin „pro obživu“ s dlouhodobým cílem založení/udržení lesa, trvale produkujícím dřevo i NTFP.

Poptávku rurálního obyvatelstva již nelze zjednodušovat jen na WOOD, NTFP → FOOD, FODDER, FUEL; je třeba brát v úvahu složité kulturní a socio-ekonomické souvztažnosti, i globalizační okolnosti.

V řadě afrických měst se nedá nalézt dřevo na topení v okruhu 50 km a ženy s dětmi stráví jeho zajišťováním 100-300 dní v roce. **Technologická zlepšení je třeba rozvíjet i na zdánlivě primitivních úrovních. Např. tradiční ohniště se 3 kameny využívá pouze asi 6% vytvořené energie** zatímco levná železná kamna mohou tuto účinnost zdvojnásobit a místně vyráběná kachlová kamna ji zvýší na 4 násobek, a to při nižším znečištění vnitřního ovzduší a úspoře až 20% nákladů domácnosti na palivo.

...pastevectví a les často stojí proti sobě

Socotra, Jemen

V době sucha a nedostatku
potravy slouží za krmivo
dobytka jádro datlových
palem, případně
okurkovníku, atp.

Budoucnost - komunikace lesníků s veřejností

- **Většina současných problémů mezi veřejností a lesnickým sektorem je dána nedostatečnou informovaností veřejnosti a dřívejším nezájmem lesnického sektoru o aktivní spolupráci s občany.**
- **PR je formou komunikace, která korporaci pomáhá přizpůsobit se okolí, měnit je nebo udržet, a to se zřetelem k dosažení vlastních cílů.**
- **Nejde o to bojovat proti někomu a něčemu, ale o to dělat to samostatně a jinak - lépe a pravdivěji. Veřejnost není třeba podceňovat, určitě si sama na základě svého zdravého rozumu časem vytvoří svůj vlastní přirozený a reálný vztah k lesu a lesnímu hospodářství.**

ZÁVĚR

Výzvou pro státem zřízené instituce bylo, je a bude se inspirovat **nezávislostí a flexibilitou NGO (bez znevažování pozitivních kvalit), ale především také nepodléhat idealistickým proklamacím o tzv. „moderním a zcela novém“ směřování přírodních procesů.** Jsou to ve svém důsledku jen legální proklamace nových zájmových skupin.

Jaký je vlastník lesa – takové má i lesníky. Stát je ve světě i ČR významným vlastníkem lesů. **Pokud je dlouhodobě zpochybňován vyzkoušený koncept hospodaření v krajině (lesnictví, rybníkářství, zemědělství) a způsob péče o les romantickým tvrzením, že ideálem je divočina, nezbyváá než vlastníkům i veřejnosti trpělivě opakovat+vysvětlovat koncepci harmonické krajiny a výhody přírodě blízkého hospodaření.**

Přejme disciplíně lesnictví i nám lesníkům v době informační obstat, tedy efektivnost ve sdílení našeho know-how směrem k politikům (tzv.decision-makers) a především veřejnosti.